

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE ÖYKÜ ARACILIĞIYLA VERİLEN DEPREM EĞİTİMİNİN OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARIN DEPREM ALGISINA ETKİSİ

THE EFFECTS OF EARTQUAKE TRAINING BY USING STORIES AND NARRATIVES ON PRESCHOOLERS' PERCEPTION OF EARTHQUAKE IN PRESCHOOL EDUCATION

Dilan KENANOĞLU¹, Yeşim FAZLIOĞLU²

ÖZ: Bu araştırma öykü temelli etkinlikler aracılığıyla okul öncesi dönem çocuklarının deprem algılarındaki değişimi incelemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu 60-72 aylık okul öncesi eğitime devam etmekte olan 20 çocuk oluşturmuştur. Veriler çiz ve anlat tekniği aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin yorumlanmasında içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, uygulama öncesinde çocukların resimlerinde kişi teması olarak en fazla anne-babaya (% 33.3) rastlanırken uygulama sonrasında en fazla rastlanan kişi çocuğun kendisi (%42.85) olmuştur. Uygulama öncesinde çocukların resimlerinde nesne olarak en fazla lambaya (%37.5) yer verilirken uygulama sonrasında hiçbir çocuk resminde lambaya yer vermemiş ve en fazla resmedilen nesne masa (% 31.25) olmuştur. Uygulama öncesi ve uygulama sonrasında çizilen resimlerde farklı renkler yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama öncesi ve uygulama sonrası deprem denilince en fazla dile getirilen duygunun korku duygusu olduğu ancak uygulama öncesine göre uygulama sonrasında korkuyu dile getiren çocuk sayısında az da olsa bir azalma olduğu sonucu elde edilmiştir. Uygulama öncesinde çocukların resimlerinde sadece evi resmettikleri, uygulama sonrasında ise evin yanı sıra okulu da resmettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama öncesi çocukların deprem algısına göre depremden koruma yolu olarak dışarı çıkmayı ifade ettikleri ancak uygulama sonrasında deprem algısına göre çocukların depremden korunma yollarını ifade ederken teknik terimleri (çök-kapan-tutun) kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT: This research is a qualitative study that aims to examine the changes in earthquake perceptions of preschool children through story-based activities. Permanent 20 preschoolers aged between 60 and 72 months attended to this study. Data was collected through the draw and tell technique. The content analysis method was used to interpret the data. Considering the results of the study, while parents (%33,3) were mostly seen as a figure of the paintings before the activity, the result got changed to mostly students (% 42,85) themselves after the activity. Moreover, despite the fact that the lamp (% 37.5) was given wide coverage as a figure of the paintings before the activity, none of the students gave a place to a lamp again but to the figure of table (% 31.25) predominantly after the activity. It was concluded that different colours were used in paintings when compared before and after training. When the Word 'earthquake' was named to students, the mostly felt sensation was fear. However, the number of the students who felt the fear was declined after the practice in contrast to pre-activity. Additionally, before the activity kids drew only 'a house' in their paintings, but afterwards it was observed that they started drawing 'the school' also after the activity. The study revealed that prior to training kids stated going outside as a protection from the earthquake, but after the training they used the technical terms (drop-cover-hold on).

Anahtar sözcükler: Okul öncesi, deprem, öykü, resim analizi

Keywords: Preschool, earthquake, story, painting analysis

Bu makaleye atf vermek için:

Kenanoğlu, D. & Fazlıoğlu, Y. (2024). Okul öncesi eğitimde öykü aracılığıyla verilen deprem eğitiminin okul öncesi dönem çocukların deprem algısına etkisi, *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(3), 1650-1665.

Cite this article as:

Kenanoğlu, D. & Fazlıoğlu, Y. (2024). The effects of earthquake training by using stories and narratives on preschoolers' perception of earthquake in preschool education. *Trakya Journal of Education*, 14(3), 1650-1665.

¹ PhD-C, MEB, Diyarbakır/Türkiye, e-mail: dilankenanoğlu@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9635-8522

² Prof. Dr., Trakya Üniversitesi, Edirne/Türkiye, e-mail: yfazioglu@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3970-7084

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The aim of this study is to examine preschoolers' perception of earthquake on their paintings and their explanations with face to face interviews by earthquake training using story based activities which are prepared for preschoolers. Permanent 20 preschoolers aged between 60 and 72 months attended to this study. This study is an experimental qualitative research aiming to examine preschoolers' perception of earthquake by painting analysis. The mechanism of the study is a single-group pretest-posttest mechanism. First, an activity pool was created for the programs to be used in the implementation phase of the research. From the activity pool created, care was taken to select activities that would appeal to pre-school children and contain information about the earthquake. The achievements and indicators section of the activities were prepared by taking into account the areas of cognitive development, motor development, language development, and social and emotional development. The questions prepared for the stories in the program were taken into consideration the concept teaching step of Bloom's Taxonomy and questions were presented accordingly. After the program was prepared, it was presented to the opinion of four experts in their field. In line with the feedback provided by expert opinions, the percentage of agreement was checked to ensure reliability. When the agreement percentage of the activities was calculated, the percentage result was 87.5%. According to this result, it was concluded that the program was reliable and before starting the application process, information about the application process was given to parents, teachers, school administration and children who would participate in the study. Then, permission was obtained from the parents for their children to participate in the research through a parental consent form. After the permissions were obtained, pretests were applied, the implementation phase was carried out and finally the process was completed by applying posttests. In order to ensure the reliability of the study, the application stages were explained in detail. In accordance with the principle of confidentiality, the names of the children were not shared and were shared with codes as C1, C2.. Five examples each of the pictures drawn by the children before and after the application were shared.

Method

This research is an experimental designed study that aims to examine the earthquake perceptions of children attending pre-school education. Our research is a single-group pretest-posttest model, one of the experimental design mechanisms. Experimental designs are studies that aim to reveal the cause and effect relationship between variables. In these studies, the researcher(s) reveals the effects of at least one independent variable on one or more dependent variables. There is more than one experimental design. One of these is the single-group pretest-postexperimental design (Cohen & Manion, 1997; Gay, 1996; Gay & Airasian, 2000). It is a mechanism that can be used in groups where a cause-effect relationship cannot be established, and which cannot be completely controlled or partially controlled due to their nature (Erkuş, 2021). According to Creswell (2012), it is more appropriate to choose a single-group pretest-posttest mechanism in studies where a new training module/program/activity is developed and implemented.

Findings

Considering the results of the study, while parents (%33,3) were mostly seen as a figure of the paintings before the activity, the result got changed to mostly students (% 42,85) themselves after the activity. Moreover, despite the fact that the lamp (% 37.5) was given wide coverage as a figure of the paintings before the activity, none of the students gave a place to a lamp again but to the figure of table (% 31.25) predominantly after the activity. It was concluded that different colours were used in paintings when compared before and after training. When the Word 'earthquake' was named to students, the mostly felt sensation was fear. However, the number of the students who felt the fear was declined after the practice in contrast to pre-activity. Additionally, before the activity kids drew only 'a house' in their paintings, but afterwards it was observed that they started drawing 'the school' also after the activity. The study revealed that prior to training kids stated going outside as a protection from the earthquake, but after the training they used the technical terms (drop-cover-hold on).

Discussion and Conclusion

When the findings of the story-based earthquake education prepared for preschool children are examined, it is revealed that it has effective results. According to the results of the research, it was concluded that there were differences in the people and objects used by the children in their drawings, there were differences and variations in emotions, but there was no change in the most used emotion (fear), but the number of children expressing the emotion of fear was less after the application. Children are most afraid of concepts they do not know, so it is important to provide supportive training at this point. In this regard, it is very important to create the correct earthquake perception in children's minds and raise awareness (Karabulut & Bekler, 2019). In this respect, the most effective way to raise awareness about earthquakes and raise children's awareness is earthquake education to be given in schools (Altay, 2008). According to the studies conducted (Kalkuloğlu, 2022; Günaydın, Karaoğlu & Günaydın, 2019; Aydoğdu & Fofana, 2023; Idoiaga et al., 2022; Aksu, 2021; Saz, Osmanpehlivan, Demir & Bay, 2020; Özer & Keser, 2020; Yüksek Usta & Considering the results of Gökcan, 2020; Yılmaz & Arslan, 2023; Fetihi & Gülay, 2011; Tuncer, Sözen & Sakar, 2021), they are similar to our study. On the other hand, other studies related to the earthquake; Although training on earthquake education is given in education levels such as high school and secondary school (Altay, 2008; Çakar, 2008; Kıvrak, 2019; Koca, 2001; Kuşçu, 2019; Özgüven, 2008), the pandemic and earthquake process affects the social-emotional well-being of preschool children. Studies on the situation of earthquake, fire and evacuation in pre-school children (Doğan, 2016) and studies on their psychological resilience (Kalkuloğlu, 2022) were discussed. The limitations of studies based on earthquakes and preschool children make it difficult to compare similar findings with similar findings. However, when the results and recommendations of similar studies are examined, the result of our study is supported.

GİRİŞ

Deprem, başlangıç noktası olarak yerin derinliklerinden gelen, yer kabuğunda oluşan kırılma ve yer değişimlere bağlı olarak ortaya çıkan sarsıntı olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019). Ülkemiz de coğrafi konumu ve genç oluşumlu yapıya sahip bir ülke olduğu için depreme maruz kalmaktadır. Bunun sonucu olarak da mal ve can kayıpları yaşanabilmektedir (Doğan, 2011). Depremin bu yıkıcı etkilerine en çok maruz kalan kişilere bakıldığında karşımıza çocuklar çıkmaktadır. Çocukların depremden etkilenme derecesi; yaşına, cinsiyetine, geçmiş yaşantılarına, ebeveyn/ailesinin tepkisine, kayıp sayısına, kayıp derecesine, ekonomik durumuna, ailenin kendi içerisindeki ilişkilerine bağlıdır (Berument, Sayıl ve Uçanok, 1999). 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş depremi de bu durumu ve çocukların deprem gibi afetlerden etkilenme derecesini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Yaşanan bu maddi-manevi yıkımlar sonucunda çocukların gösterdikleri tepkiler farklılık göstermektedir. Bu tepkiler bazı davranış değişikliklerini beraberinde getirmektedir. Dikkati yoğunlaştırma veya bellek sorunları ortaya çıkabilir, saldırgan davranışlar sergileyebilir, anne-babaya aşırı bağlanabilir, nedensizce korkabilir, uyku sorunları yaşayabilir, olaylara aşırı sinir, kaygı ile yaklaşabilir, gerileme (parmak emme, alt ıslatma vs.) yaşanabilir, fiziksel rahatsızlıklar (baş dönmesi, bir yerinin ağrması) yaşayabilir veya hiçbir şey olmamış gibi davranıp ilerleyen süreçte bazı davranış değişiklikleri ortaya çıkabilir (İşmen, 2001; Akcanbaş, 2009; Erkan, 2010; Erol ve Öner, 1999). Çocuklar yaşadıkları yıkıcı etkiye sahip olaylar sonucunda bu şekilde bazı davranış değişiklikleri yaşamaktadır. Bu noktada yaşanan olumsuz etkileri en aza indirebilmek için çocuklara duyguları aktarma fırsatı verilmelidir. Bu fırsatlar verilirken çocukların kendilerini en iyi ifade ettikleri yöntem olarak resim devreye girmektedir. Resim, bireyin kendi açısından açıklamaya çabaladığı karışık ve karmaşık dünyasını açıklama şeklidir. Resim; psiko-pedagojik açıdan bizi anlatmaya yarayan bir ölçüt olduğu gibi çocuğun iç dünyasını, yakın ilişkilerini, yaşadıklarını, zekâsını, çevresinde gözlemlediklerini ortaya koyma noktasında önem taşımaktadır (Yavuzer, 2019).

Alan yazın incelendiğinde deprem ve afet durumları ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Depremin çocukların korkuları üzerine etkisi (Kararımak, 2001), çocukların afete tepkileri (Yücel, 2001), depremin çocukların kaygıları, travmaları, depresyonları üzerine etkisi (Baytar, 2017; Güvercin, 2006; Selli, 2021; Gökler, 2001; Dias & Cadime, 2017; Makila, Marecia & Wasang, 2017), afet yönetimi (Javaid, Arshad & Khalid, 2011), deprem bilincini artırma programının 6 yaş çocukları üzerindeki etkisini (Fetihi ve Gülay, 2011) inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Ancak yapılan alan taraması sonucunda okul öncesi dönem çocuklarına öykü temelli verilen eğitim sonucunda çocukların deprem algılarına etkisini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda hazırlanacak olan öykü temelli deprem eğitiminin çocukların

deprem algısını ortaya koymak amacıyla ve araştırmacı-eğitimcilerde depremden sonra okul öncesi dönem çocukları için uygulanacak eğitimler için bir yol haritası olması noktasında çalışmamız önem taşımaktadır.

Çalışmanın Amacı ve Alt Amaçları

Bu çalışmanın amacı okul öncesi eğitime devam etmekte olan çocukların deprem algılarını “Sallanan Karınca Yuvası” ve “Oyuncak Moli Sallanıyor” adlı öykü kitapları temel alınarak hazırlanan etkinliklerle verilen deprem eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının deprem algısına etkisini resim analizi ile ortaya koymaktır. Araştırmanın alt amaçları şunlardır:

1. Uygulama öncesi çocukların deprem algılarına yönelik resimlerine yansıyan kişi, nesne, renk, duygu, mekân ve depremden korunma temaları nelerdir?
2. Uygulama sonrası çocukların deprem algılarına yönelik resimlerine yansıyan kişi, nesne, renk, duygu, mekân ve depremden korunma temaları nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, okul öncesi eğitime devam etmekte olan çocukların deprem algılarını incelemeyi amaçlayan deneysel desenli bir çalışmadır. Araştırmamız deneysel desen düzeneklerinden tek gruplu öntest-sontestli modeldir. Deneysel desen, değişkenler arasında var olan ilişkilerin neden ve sonuç ilişkisini ortaya koymayı hedefleyen çalışmalardır. Bu çalışmalarda araştırmacı(lar) en az bir bağımsız değişkenin bir veya birden fazla bağımlı değişken üzerindeki etkileri ortaya koyar. Birden fazla deneysel desen bulunmaktadır. Bunlardan biri de tek gruplu öntest-sont deneysel desendir (Cohen & Manion, 1997; Gay, 1996; Gay & Airasian, 2000). Neden-sonuç ilişkisi kurulamayan, tabiatı gereği kontrol altına tamamen alınamayan veya kısmi olarak kontrol altına alınabilen gruplarda kullanılabilen bir düzenektir (Erkuş, 2021). Creswell (2012)'e göre yeni bir eğitim modülü/programı/etkinliği geliştirilip uygulandığı araştırmalarda tek gruplu öntest-sontest düzenek tercih edilmesi daha uygundur. Düzenegin tablolaştırılmış hali şu şekildedir:

Tablo 1.

Tek Gruplu Öntest-Sontestli Düzenek

Grup	Öntest	Uygulama	Sontest
Ç _G	R ₁	U	R ₂

*(Erkuş, 2021)

Ç_G: uygulamaya katılan çocuk grubu, R₁: uygulamaya katılan çocukların öntestini, U: etkinliklerin uygulama süreci ve R₂: uygulamaya katılan çocukların sontestini sembolize etmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırma, 2022-2023 eğitim-öğretim döneminde Diyarbakır ilinde okul öncesi eğitime devam etmekte olan 20 okul öncesi çocuğunu kapsamaktadır. Çocuklar okul öncesi döneme devam eden 60-72 ay yaş aralığında yer alan gruptan oluşmaktadır. Uygulamaya katılan çocukların depremden zarar görmemiş ve deprem sebebiyle yakınıni kaybetmemiş çocuklardan oluşmasına dikkat edilmiştir. Araştırmada çalışma grubunun belirlenmesi noktasında genel olarak nitel araştırma yöntemlerinde kullanılmakta olan amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi; araştırmacıya hız ve pratiklik noktasında yardım sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Etik prosedüre uygun olması açısından Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu gerekli olan etik kurul izni alınmıştır. Çalışmamızın etik açıdan uygun olduğu oybirliğiyle karar verilmiştir. Ayrıca etik çerçeveye uygun olması açısından çalışmaya katılacak olan çocukların velilerden “veli onam formu” aracılığıyla izinler alınmış ve araştırma sürecine gönüllü katılımcılar dahil edilmiştir. Katılımcı çocukların cinsiyet ve yaş gruplarına ait bilgiler tablo 2’de yer almaktadır:

Tablo 2.

Katılımcıların Cinsiyet ve Yaş Grupları Hakkında Bilgiler

Cinsiyet	Kız	11
	Erkek	9
	Toplam	20
Yaş Grubu (Ay)	60-63	5
	63-66	3
	66-69	5
	69-72	7
	Toplam	20

Tablo 2’de yer alan bilgiler incelendiğinde cinsiyet dağılımında 11 (%55) kişi kız, 9 (%45) kişi erkek ve yaş grubu dağılımında ise 5 (%25) çocuk 60-63 ay, 3 (%15) çocuk 63-66 ay, 5 (%25) çocuk 66-69 ay, 7 (%35) çocuk 69-72 ay olarak katılımcılar toplam 20 çocuktan oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri resim analizi (çiz ve anlat) tekniğiyle toplanmıştır. Çiz ve anlat tekniği çizdiklerini anlatmalarını/açıklamalarını içeren bir tekniktir (Brackett-Milburn & McKie, 1999). Bu teknik, çocukların kavramlara ait algılarını ve algıladıklarını ne şekilde şekillendirdiklerini ortaya koymak amacıyla kullanılan ve çocukların çizdikleri ve çizdikleri hakkında aktardıkları açıklamaları ortaya koyan bir teknik olarak tanımlanmaktadır (McWhirter, Collins, Bryant, Wetton & Bishop, 2000).

Çocukların çizimleri iyi bir şekilde analiz edildiği takdirde çizim yaptırmak araştırılmak istenen kavramlar anlaşılacak düzeyde olsa bile çocukların bilişsel yapılarını açık bir şekilde ortaya koymakta ve çocukların zihinlerinde olan şemaların ve bu şemaların başka şemalarla ilişkilerini ortaya çıkarma noktasında etkilidir (Schafer, 2012). Çiz anlat tekniği özellikle okul öncesi dönemi çocukların kendi dünyalarındaki bilgileri görsel olarak ortaya koyması, duygularının anlaşılması, gerçek düşüncelerini ortaya çıkarma sürecinde etkili bir yöntemdir. Çiz anlat tekniğinin anlat kısmı ise karalama evresinde bulunan çocukların çizdiklerinin anlaşılacak düzeyde çizimleri olduğu aşamalarda belirgin olmayan simgelerin ne olduğu konusunda bilgi vermektedir (Minkof & Riley, 2011).

Verin Toplanması

Verilerin toplanma sürecine geçmeden önce Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu 2023/03 Oturum Sayısı, 2023.03.07 Karar No’lu ve 27.03.2023 Karar Tarihi ile oybirliğiyle etik kurul izni alınmıştır. Etik kurul izni alındıktan sonra uygulama öncesi çalışma yapılacak anasınıfının okul müdürü, okul müdür yardımcısı, okulun öğretmenleri, çalışmaya dahil olacak çocukların velileri ve çalışmaya dahil olacak çocuklarla görüşülmüş ve çalışma hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır. Uygulamaya geçmeden önce beş çocuğun katılımıyla pilot uygulama yapılmış ve uygulama sürecinin/programın/uygulamanın anlaşılabilirliği test edilmiş ve gerekli düzenlemeler sağlanmıştır. Uygulama öncesinde çalışmaya dahil olacak çocuklara deprem hakkında herhangi bir bilgilendirme yapılmamıştır. Veriler 2023 yılının Mayıs ayında Diyarbakır ili Eğil ilçesinde bulunan ilkokula bağlı anasınıfında eğitim görmekte olan çocuklardan toplanmıştır. Verilerin toplanma sürecinden önce çalışmaya katılacak çocukların velilerinden “veli onam formu” aracılığıyla izinler alınmıştır. İzinler alındıktan sonra öntestler toplanmıştır. Öntestlerin toplanma sürecinde etkinlik planı dahilinde serbest zaman etkinliğinden sonra her bir çocuğa beyaz A4 kâğıdı ve boya kalemleri verilmiştir. Çocukların birbirlerinden etkilenmelerini önlemek amacıyla çocuklar, aralarında mesafe olacak şekilde oturtulmuştur. Çocuklardan “deprem ile ilgili düşüncelerini” ya da “deprem”in onlar için ne ifade ettiği ile ilgili resim çizmeleri konusunda yönerge verilmiştir. Çocuklar resimleri tamamladıktan sonra resimler toplanmıştır. Resimler toplandıktan sonra istekli olan çocuklara öncelik verilecek şekilde çocuklar teker teker farklı bir odaya alınarak (uyaranın az olduğu ve çalışmanın kesintiye uğramayacağı bir ortam) resimde ne anlatmak istediklerini ifade etmeleri sağlanmıştır. Bu süreçte çocuklara “bu çizdiğin şey nedir?”, “resminde deprem ile ilgili ne söylemek istedin?” gibi sorular yönlendirilip çocukların söyledikleri tüm cümleler ekleme yapılmadan olduğu gibi çizilen resimlerin arkasına yazılıp daha sonra “deprem ile ilgili duygularını” ortaya koyma amacıyla duygu resimleri ile hissettiklerini göstermeleri istenmiş ve resmin arkasına not edilmiştir.

Her bir çocukla görüşme süresi yaklaşık olarak 20-25 dakika sürmüştür. Öntestlere ait veriler toplandıktan sonra “Sallanan Karınca Yuvası” ve “Oyuncak Moli Sallanıyor” adlı öykü kitapları ile temellendirilen etkinlik planlarının uygulama sürecine geçilmiştir. Uygulamalar yarım günlük etkinlik planı olacak şekilde hazırlanıp çocuklara uygulanmıştır. Uygulamalar iki farklı gün yapılmıştır. 16 Mayıs Salı ve 18 Mayıs Perşembe günleri uygulanmıştır. Uygulama süreci tamamlandıktan sonra sontest verileri toplanmaya başlanmıştır. Sontest verileri için uygulama sürecine katılan çocukların aynı hafta içerisinde uygun ortam hazırlanmış, çocukların birbirlerinden etkilenmelerini önlemek amacıyla aralarında mesafe olacak şekilde oturtulmuş ve çocuklara A4 kâğıdı ve boyalar verilmiştir. Çocuklardan “deprem ile ilgili düşüncelerini” ya da “deprem”in onlar için ne ifade ettiği ile ilgili resim çizmeleri konusunda yönerge verilmiştir. Çocuklar resimleri tamamladıktan sonra resimler toplanmıştır. Resimler toplandıktan sonra istekli olan çocuklara öncelik verilecek şekilde çocuklar teker teker farklı bir odaya (uyaranın az olduğu ve çalışmanın kesintiye uğramayacağı bir ortam) alınarak resimde ne anlatmak istediklerini ifade etmeleri sağlanmıştır. Bu süreçte çocuklara “bu çizdiğin şey nedir?”, “resminde deprem ile ilgili ne söylemek istedin?” gibi sorular yönlendirilip çocukların söyledikleri tüm cümleler eklemeye yapılmadan olduğu gibi çizilen resimlerin arkasına yazılıp daha sonra “deprem ile ilgili duygularını” ortaya koyma amacıyla duygu resimleri ile hissettiklerini göstermeleri istenmiş ve resmin arkasına not edilmiştir. Her bir çocukla görüşme süresi yaklaşık olarak 20-25 dakika sürmüştür. Elde edilen veriler içerik analizi incelenmiştir.

Öykü Aracılığıyla Deprem Eğitimi

Okul öncesi dönem çocukları için hazırlanmış olan öykü aracılığıyla deprem eğitimi toplamda iki oturum şeklinde oluşturulmuştur. Hazırlanmış bu etkinlik planları depremle ilgili bilgileri konu alan ve okul öncesi dönem çocukları için hazırlanmış olan “Sallanan Karınca Yuvası” ve “Oyuncak Moli Sallanıyor” adlı öykü kitapları ile temellendirilmiştir. Etkinlikler hazırlanırken okul öncesi dönem çocukların depremi anlamlandırılmaları hedeflenmiştir. Etkinlikler hazırlanırken etkinlik ve soru havuzu oluşturulmuştur. Etkinliklerde yer verilen ve öykülerle ilgili çocuklara yöneltilen sorular hazırlanırken Bloom Taksonomisi’ndeki kavram öğretimi basağı temel alınmıştır. Bloom Taksonomisi altı basamaktan oluşmakta ve bu basamaklar; bilgi, kavrama, analiz, sentez ve değerlendirmedir. Kavrama basamağında çocuk bilgi olarak aldığı bu basamakta benimsemesi ve yeniden ifade edebilmesi kabul edilir (Bloom, 1956). Bu havuzdan çocukların depremi en iyi şekilde anlamlandırmasını sağlayacak etkinlikler seçilmiştir. Hazırlanan etkinlikler alanında uzman üç uzmanın görüşüne sunulmuştur. Geri dönütler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapıp etkinlik planlarına son hali verilmiş.

Verilerin Analizi

Çalışma grubunda yer alan çocuklarla birlikte çocukların deprem algılarına yönelik yapılan resimler ve resimlerle ilgili duyguları eğitim öncesi ve eğitim sonra toplanıp incelenmiştir. Toplanan bu resimler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi, birbirine benzeyen verileri tema ve kavramlar çerçevesinde belirli bir şekilde bir araya getirerek okuyan kişinin anlayacağı bir şekilde sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmada çocuklar yaptıkları resimlerden sonra resmi anlatırken söyledikleri incelenmiş ve belirli bir tema oluşturulmuştur. Çizilen resimler incelenirken estetik kaygıdan ziyade çocukların deprem algıları ve depremle ilgili ortaya koydukları duygular üzerinde odaklanılmıştır. Tema ve alt temalar oluşturulurken ilgili literatür incelenmiş ve ilgili literatürden destek alınmıştır. Bilimsel etik ve gizlilik ilkelerine bağlı kalınarak çocukların isimleri kodlanmıştır. Katılım sağlayan çocuklar Ç1, Ç2, Ç3... Ç20 şeklinde kodlanmıştır. Daha sonra temalar frekans (*f*) ve yüzde (%) olarak hesaplanmıştır.

İnceleme yapılırken ve temalar oluşturulurken konu dahilinde direkt bilgilere yer verilmiştir. Konu dışında aktarılan bilgilere yer verilmemesi uygun görülmüştür. Temalar; kişi teması, nesne teması, renk teması, duygu teması, mekân teması ve depremden korunma teması şeklinde belirlenmiştir. Duygular teması oluşturulurken Parrot’un Duygu İfadeleri Envanteri (2001)’nden faydalanılmıştır. Bu bağlamda envanterde yer alan sevgi, neşe-mutluluk, şaşkınlık, üzüntü, korku, kızgınlık-öfke kategorilerine ve bu duygular dışında çocuklar tarafından aktarılan duygular ise diğer olarak kategorilendirilmiştir. Çocukların anlatımlarından yola çıkılarak resimlerde yer alan duygular frekans (*f*) ve yüzde (%) olarak tablolaştırılmıştır. Renkler teması ele alınırken ana (kırmızı, sarı, mavi), ara (turuncu, yeşil, mor) ve çocukların resimlerinde kullandıkları diğer (kahverengi, pembe, siyah) renkler kategorilendirilip frekans (*f*) ve yüzde (%) olarak tablolaştırılmıştır. Kişi, nesne, renk, duygu, mekân ve depremden korunma yollarına ait temalar oluşturulurken ise çocukların resimlerinde anlatımları dikkate alınarak kategorilendirilip frekans (*f*) ve yüzde (%) olarak tablolaştırılmıştır.

Çalışmanın Geçerlilik ve Güvenirliliği

Çalışmaya katılan çocukların çizmiş oldukları resimlerin çocukların kendilerini rahat hissedebileceği ve herhangi bir müdahale yapılmadan çizim yapmaları sağlanmıştır. Yapılan bu çizimler sonrasında çocuklarla görüşmeler yapılmış ve herhangi bir ekleme veya düzeltme yapılmadan notlar alınmıştır. Uygulama öncesi ve uygulama sonrası çizilen resimlerden örneklerin ve alınan görüşlerin herhangi bir ekleme yapılmadan sunulması yapılan çalışmanın geçerliliğini yükselten bir önlemdir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Çalışmanın geçerliliği için çocukların çizmiş oldukları resimlerden uygulama öncesi ve sonrasına ait beşer resim örnek olarak sunulmuş ve görüşleri herhangi bir ekleme yapılmadan sunulmuştur. Çalışmanın veri analizi sürecinde iki araştırmacı birbirinden bağımsız olarak çocukların verdikleri cevaplar doğrultusunda temalar ve alt temalar oluşturulmuştur (Örneğin; nesne teması için sekiz alt tema oluşturulmuştur). Çalışmanın güvenirliliği için ise 3 uzman görüşüne başvurulmuştur. Çalışmanın güvenirliliği için uyuşum yüzdeliği hesaplanmıştır. Uyuşum yüzdeliği Miles & Huberman (1994) tarafından geliştirilen güvenirlilik formülüdür. Nitel araştırmalarda kullanılan bir güvenirlilik formülü olan “*görüş birliği / (görüş birliği + görüş ayrılığı) / 100*” kullanılarak araştırmanın güvenirliliği %83.33 olarak hesaplanmıştır. Miles & Huberman (1994)’a göre uyuşum yüzdeliği sonucu çıkan değer %70’in üstünde bir değer ise çalışma güvenilirdir.

BULGULAR

Okul öncesi eğitimde öykü aracılığıyla verilen deprem eğitiminin okul öncesi dönem çocukların deprem algısına etkisinin incelendiği bu araştırmada verilen eğitim öncesi (Tablo 3) ve sonrasında (Tablo 4) çocukların yapmış oldukları resimlerin içerik analiz sonuçlarından elde edilen bulgular aşağıda yer verilmiştir.

Uygulama Öncesi Çocukların Deprem Algılarına Yönelik Resimlerine Yansıyan Kişi, Nesne, Renk, Duygu, Mekân ve Depremden Korunma Temaları

Analizler sonucunda çocukların resimlerine yansıyan birden fazla temanın yer aldığı bulgusu elde edilmiştir. Çocukların deprem algılarına yönelik çizmiş oldukları resimlere yansıyan 6 tema (kişi, nesne, renk, duygu, mekân ve depremden korunma) ve bu temalar dahilinde 35 başlık altında toplanmıştır. Tablo 3’te çocukların resimlerinde yer verdikleri konu ve temalar dahilinde *frenkans (f)* ve *yüzdelikleri (%)* yer almaktadır.

Tablo 3.

Okul öncesi çocuklarının uygulama öncesi deprem algıları

Temalar	f	%
Kişi		
Anne-Baba	9	33.33
Kardeş	8	29.62
Büyükanne-Büyükbaba	3	11.11
Kendisi	7	25.92
Nesne		
Lamba	12	37.5
Televizyon	7	21.87
Resim	2	6.25
Koltuk/sandalye	2	6.25
Yatak	3	9.37
Dolap	3	9.37
Taş	2	6.25
Masa	1	3.12

Tablo 3 devamı...

Temalar	f	%
Renk		
<i>Kahverengi</i>	8	6.61
<i>Turuncu</i>	12	9.91
<i>Sarı</i>	16	13.22
<i>Mavi</i>	17	14.04
<i>Yeşil</i>	17	14.04
<i>Kırmızı</i>	16	13.22
<i>Pembe</i>	12	9.91
<i>Siyah</i>	9	7.43
<i>Mor</i>	14	11.57
Duygu		
<i>Sevgi</i>	4	11.42
<i>Neşe-mutluluk</i>	0	0
<i>Şaşkınlık</i>	4	11.42
<i>Üzüntü</i>	7	20
<i>Korku</i>	15	42.85
<i>Kızgınlık-öfke</i>	3	8.57
<i>Diğer (Heyecan)</i>	2	5.71
Mekân		
<i>Ev</i>	9	45
<i>Ev dışı</i>	11	55
Depremden Korunma		
<i>Dışarı çıkmak</i>	12	60
<i>Anne-babaya sarılmak</i>	3	15
<i>Deprem bitene kadar kıpırdamadan beklemek</i>	3	15
<i>Masanın altına girmek</i>	1	5
<i>Köye gitmek</i>	1	5

Tablo 3 okul öncesi dönem çocukların uygulama öncesi deprem algısına ilişkin temalar ve alt temalar incelendiğinde elde edilen temalar dahilinde analizler yapılmış. Bu temalar doğrultusunda okul öncesi eğitimde öykü aracılığıyla verilen deprem eğitiminin okul öncesi dönem çocukların deprem algısına etkisini incelemek üzere resimlerinde yer verdikleri kişilere, nesnelere, resimlerinde kullandıkları renklere, deprem konusunda hissettikleri duygulara, resimlerinde kullandıkları mekanlara ve çocukların depremden korunma yolu olarak kullandıkları tema ve alt temalara yer verilip incelenmiştir:

Çocukların resimlerinde yer verdikleri kişi temasına göre; anne-babaya 9 çocuk (% 33.3), kardeşe 8 çocuk (% 29.62), büyükanne-büyükbabaya 3 çocuk (% 11.11) ve kendisine 7 çocuk (% 25.92) resimlerinde yer vermiştir. Çocukların resimlerinde genellikle uygulama öncesinde anne-babalarına yer verdikleri bulgusu elde edilmiştir.

Çocukların resimlerinde yer verdikleri nesne temasına göre; lambaya 12 çocuk (% 37.5), televizyona 7 çocuk (% 21.87), resme 2 çocuk (% 6.25), koltuk/sandalyeye 2 çocuk (% 6.25), yatağa 3 çocuk (% 9.37), dolaba 3 çocuk (% 9.37), taşa 2 çocuk (% 6.25), masaya 1 çocuk (% 3.12) resimlerinde yer vermiştir. Nesne teması incelendiğinde çocukların resimlerinde deprem algılarında genellikle lamba nesnesi yer almaktadır. Çocukların resimleri hakkında açıklama yaptıklarında ve lambaya yer verme şekilleri lambanın sallandığı üzerinedir. Lambanın sallanması ve depremin oluşunun bütünsel bir şekilde resimlerde yer aldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Çocukların resimlerinde kullandıkları renk temasına göre; kahverengi 8 çocuk (% 6.61), turuncu 12 çocuk (% 9.91), sarı 16 çocuk (% 13.22), mavi 17 çocuk (% 14.04), yeşil 17 çocuk (% 14.04), kırmızı 16 çocuk (% 13.22), pembe 12 çocuk (% 9.91), siyah 9 çocuk (% 7.43), mor 14 çocuk (% 11.54) tarafından resimlerinde yer vermiştir. Renk temasına bakıldığında çocukların renk ayrımı yapmadan ana, ara ve diğer renkleri kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

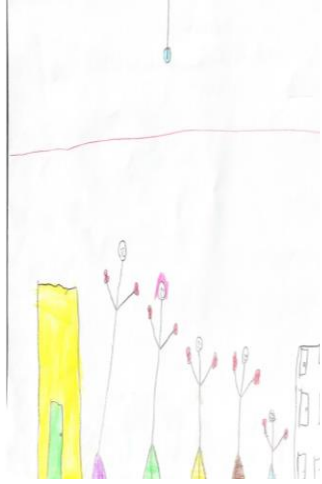
Çocukların deprem ile ilgili sahip oldukları duygu temasına göre; sevgi duygusuna 4 çocuk (% 11.42), şaşkınlık duygusuna 4 çocuk (% 11.42), üzüntü duygusuna 7 çocuk (% 20), korku duygusuna 15

çocuk (% 42.85), kızgınlık-öfke duygusuna 3 çocuk (% 8.57), diğer (heyecan) duygulara 2 çocuk (% 5.71) resimlerinde yer vermiştir. Ancak neşe-mutluluk duygusuna hiçbir çocuğun resminde rastlanmamıştır. Çocukların resimlerinde birden fazla duyguya yer vermelerinin yanı sıra çocukların büyük bir çoğunluğunun deprem algısında korku duygusunun yer aldığı bulgusu elde edilmiştir.

Çocukların resimlerinde deprem anında kullandıkları mekân temasına göre; çocukların resimleri incelendiğinde 9 çocuğun (% 45) resimlerini çizerken mekân olarak evi tercih ettiği, 11 çocuğun (% 55) ise mekân olarak ev dışı ortamı tercih ettiği bulgusuna ulaşılmıştır. Çocukların mekân teması incelendiğinde çocukların tamamının ev (içi, dışı) çizdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Çocukların depremden korunma temasına göre; çocukların resimleri analiz edildiğinde dışarı çıkmaya 12 çocuk (% 60), anne-babaya sarılmaya 3 çocuk (%15), deprem bitene kadar kıpırdamadan beklemeye 3 çocuk (% 15), masanın altına girmeye 1 çocuk (% 5), köye gitmeye 1 çocuk (% 5) resimlerinde yer vermiştir. Çocukların deprem algısına göre büyük çoğunluğu (%60) depremden korunma yolu olarak dışarı çıkmayı resimlerinde kullanmayı tercih ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Uygulama öncesi çocukların deprem algılarına yönelik çizmiş oldukları resim örnekleri ve aktardıkları:



Resim 1

Ç3 resminde lambaların ve dolapların sallandığını, annesi, babası, kardeşi, kendisinin deprem bitene kadar evde beklediklerini ve daha sonra dışarı çıktıklarını, çok korktuklarını aktarmıştır.



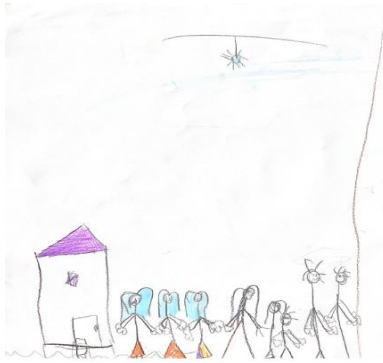
Resim 2

Ç8 çizdiği resimde kardeşinin ve kendisinin odada uyduğunu, sallanarak uyandığını, lambanın da sallandığını, sallantının bitişini beklediklerini ve dışarı çıktıklarını aktarmıştır. Dışarıda havanın soğuk olduğunu ve böyle olduğu için üzüldüğü korktuğunu aktarmıştır.



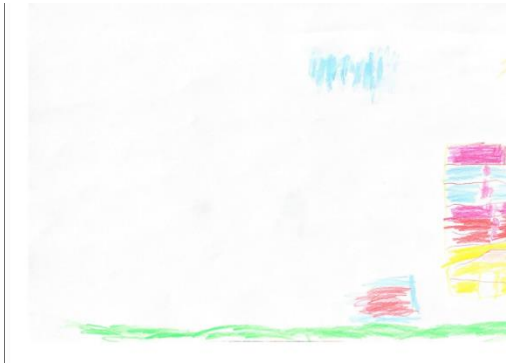
Resim 3

Ç10 binanın sallanmaya başladığı, sallanma olduğunda hemen kalkıp masanın altına girip öylece sallantı bitene kadar beklediklerini daha sonra evden koşarak çıktıklarını, dışarıdayken annesinin binadan düşen sandalye, koltuk, televizyonların olduğunu söylediğini ve çok üzüldüğünü ama annesi yanında olduğu için onu sevdiğini aktarmıştır.



Resim 4

Ç15 annesinin, babasının, kendisinin, kardeşinin, anneanne ve büyükbabasının korkup dışarı çıktıklarını, o gün gece anneannesinin ve büyükbabasının onlarda misafir olarak kaldığını, lambalar sallandığını, resimlerinin evde kaldığı için çok üzüldüğünü, hızla dışarı çıkarken koştuğunda heyecanlandığını ve deprem bitene kadar köye gideceklerini aktarmıştır.



Resim 5

Ç18 yıkılan ve yıkılmayan binaların olduğunu, yıkılan binalardan taşların düştüğünü, dışarı hızla çıktıklarını ve çok korktuklarını aktarmıştır. Dışarıdan bakınca sallanan lambaları görünce çok şaşırmış.

Örnek resimlerin seçimlerinde tema ve başlıkların yansıtıldığı resimler seçilmeye çalışılmıştır. Her bir çocuk resimlerinde birden fazla tema ve başlığa yer verdiği için temaların toplam sayıları toplam çocuk sayısından (20) farklılık göstermektedir.

Uygulama Sonrası Çocukların Deprem Algılarına Yönelik Resimlerine Yansıyan Kişi, Nesne, Renk, Duygu, Mekân ve Depremden Korunma Temaları

Analizler sonucunda çocukların resimlerine yansıyan birden fazla temanın yer aldığı bulgusu elde edilmiştir. Çocukların deprem algılarına yönelik çizmiş oldukları resimlere yansıyan 6 tema (kişi, nesne, renk, duygu, mekân ve depremden korunma) ve bu temalar dahilinde 35 başlık altında toplanmıştır. Tablo 2’de çocukların resimlerinde yer verdikleri konu ve temalar dahilinde *frenkans (f)* ve *yüzdeleri (%)* yer almaktadır.

Tablo 4.
Okul öncesi çocuklarının uygulama sonrası deprem algıları

Temalar	f	%
Kişi		
<i>Anne-Baba</i>	6	17.14
<i>Kardeş</i>	4	11.42
<i>Büyükanne-Büyükbaba</i>	3	8.57
<i>Kendisi</i>	15	42.85
<i>Öğretmen</i>	4	11.42
<i>Arkadaş</i>	3	8.57
Nesne		
<i>Oyuncak</i>	9	28.12
<i>Hikâye kitabı</i>	2	6.25
<i>Resim</i>	2	6.25
<i>Koltuk/sandalye</i>	2	6.25
<i>Dolap</i>	4	12.5
<i>Taş</i>	3	9.37
<i>Masa</i>	10	31.25
Renk		
<i>Kahverengi</i>	10	9.7
<i>Turuncu</i>	9	8.73
<i>Sarı</i>	7	6.79
<i>Mavi</i>	14	13.59
<i>Yeşil</i>	16	15.53
<i>Kırmızı</i>	14	13.59
<i>Pembe</i>	9	8.73
<i>Siyah</i>	11	10.67
<i>Mor</i>	13	12.62
Duygu		
<i>Sevgi</i>	4	13.79
<i>Neşe-mutluluk</i>	6	20.68
<i>Şaşkınlık</i>	2	6.89
<i>Üzüntü</i>	0	0
<i>Korku</i>	13	44.82
<i>Kızgınlık-öfke</i>	0	0
<i>Diğer (Heyecan)</i>	4	13.79

Tablo 4 devamı...

Temalar	f	%
Mekân		
Ev	11	55
Okul	7	35
Ev dışı	2	10
Depremden Korunma		
Duvara sabitlenen eşya	10	35.71
Hayat üçgeni (çök-kapan-tutun)	13	46.42
Hayat üçgeninden (çök-kapan-tutun) sonra dışarı çıkmak	5	17.85

Tablo 4 okul öncesi dönem çocukların uygulama sonrası deprem algısına ilişkin temalar ve alt temalar incelendiğinde elde edilen temalar dahilinde analizler incelendiğinde elde edilen temalar dahilinde analizler yapılmış. Bu temalar doğrultusunda:

Çocukların resimlerinde yer verdikleri kişi temasına göre; anne-babaya 6 çocuk (% 17.14), kardeşe 4 çocuk (% 11.42), büyükanne-büyükbabaya 3 çocuk (% 8.57), kendisine 15 çocuk (% 42.85), öğretmen 4 (%11.42) ve arkadaş 3 (% 8.57) resimlerinde yer vermiştir. Uygulama sonrasında çocukların çizdikleri resimler incelendiğinde çocukların en fazla kendilerine (% 42,85) yer verdikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Çocukların resimlerinde yer verdikleri nesne temasına göre; oyuncağa 9 çocuk (% 28.12), hikâye kitabına 2 çocuk (% 6.25), resme 2 çocuk (% 6.25), koltuk/sandalyeye 2 çocuk (% 6.25), dolaba 4 çocuk (% 12.5), taşa 3 çocuk (% 9.37), masaya 10 çocuk (% 31.25) resimlerinde yer vermiştir. Nesne temasına bakıldığında çocuklar resimlerinde en fazla masaya yer vermişlerdir. Bunun sebebi incelendiğinde deprem esnasında ya da depremden korunma yolu olarak masayı kullandıklarıdır.

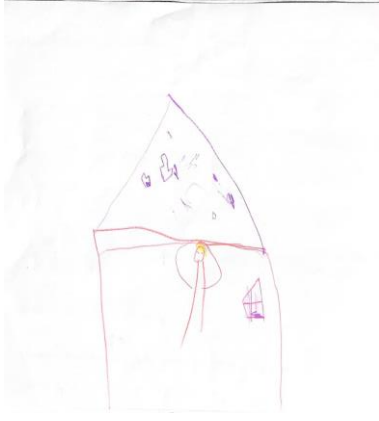
Çocukların resimlerinde kullandıkları renk temasına göre; kahverengi 10 çocuk (% 9.7), turuncu 9 çocuk (% 8.73), sarı 7 çocuk (% 6.79), mavi 14 çocuk (% 13.59), yeşil 16 çocuk (% 15.53), kırmızı 14 çocuk (% 13.59), pembe 9 çocuk (% 8.73), siyah 11 çocuk (% 10.67), mor 13 çocuk (% 12.62) tarafından resimlerinde kullanılmıştır. Renk temasına bakıldığında çocukların renk ayrımı yapmadan ana, ara ve diğer renkleri kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Çocukların deprem ile ilgili sahip oldukları duygu temasına göre; sevgi duygusuna 4 çocuk (% 13.79), neşe-mutluluk 6 (% 20.68), şaşkınlık duygusuna 2 çocuk (% 6.89), korku duygusuna 13 çocuk (% 44.82), diğer (heyecan) duygulara 4 çocuk (% 13.79) resimlerinde yer vermiştir. Ancak üzüntü ve kızgınlık-öfke duygularına hiçbir çocuğun resminde rastlanmamıştır. Çocukların resimlerinde en fazla korku (% 44.82) duygusuna yer vermesinin yanı sıra farklı duygulara da yer verdikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Çocukların resimlerinde deprem anında kullandıkları mekân temasına göre; çocukların resimleri incelendiğinde 11 çocuğun (% 55) resimlerini çizerken mekân olarak evi tercih ettiği, 7 çocuğun (% 35) resimlerini çizerken mekân olarak okulu tercih ettiği, 2 çocuğun (% 10) ise mekân olarak ev dışı ortamı tercih ettiği bulgusuna ulaşılmıştır. Çocukların resimlerine bakıldığında ev ve okulu tercih ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Çocukların depremden korunma temasına göre; çocukların resimleri analiz edildiğinde duvara sabitlenen eşyaya resminde yer veren 10 çocuk (% 35.71), hayat üçgenine (çök-kapan-tutun) resminde yer veren 13 çocuk (% 46.42) ve hayat üçgeninden (çök-kapan-tutun) sonra dışarı çıkmayı resminde yer veren 5 çocuğa (% 17.85) rastlanmıştır. Uygulama sonrasında deprem algısına bakıldığında çocukların depremden korunma yollarını ifade ederken teknik terimleri kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Uygulama sonrası çocukların deprem algılarına yönelik çizmiş oldukları resim örnekleri ve aktardıkları:



Resim 1

Ç5 çizmiş olduğu resimde depremde sallantı başladığı anda çök-kapan-tutun pozisyonunu yaptığını, düşen taşlardan kendini koruduğunu. Düşen taşlar için çok şaşırıp, korktuğunu aktarmıştır.



Resim 2

Ç11 depremin olduğunu arkadaşlarının masayı tuttuğunu, oyuncakların yere düştüğünü, öğretmenlerinin hayat üçgeni yapmalarını söylediğini aktarmıştır. Duvara sabitlenen dolabın olduğunu, sallantı bittiğinde dışarı bakınca güneşi görünce mutlu olduğunu aktarmıştır.



Resim 3

Ç18 masanın altında ve yanında kendisi ve abisi olduğunu hayat üçgeni yaptıklarını, deprem durunca da dışarı çıktıklarını, dışarı çıkınca abisi, babası, annesi yanında olduğu için mutlu olduğunu aktarmıştır.



Resim 4

Ç19 deprem olduğun anda kendisinin ve arkadaşlarının sınıfta olduğunu, masanın altına girdiklerini hayat üçgeni yaptıklarını, deprem bittikten sonra dışarı çıktıklarını, oyuncakların ve hikâye kitaplarının yere düştüğünü, duvarda asılı olan resmin yan durduğunu, bunları görünce korktuğunu ancak arkadaşları yanında olduğu için mutlu olduğunu aktarmıştır.



Resim 5

Ç20 çizdiği resimde deprem olduğunu ve titreyip korktuğunu, sallandığında sağlam bir dolabın yanına gidip hayat üçgeni yaptığını, düşen eşyaların olduğunu (sandalye, masa, oyuncak) aktarmıştır.

Örnek resimlerin seçimlerinde tema ve başlıkların yansıtıldığı resimler seçilmeye çalışılmıştır. Her bir çocuk resimlerinde birden fazla tema ve başlığa yer verdiği için temaların toplam sayıları toplam çocuk sayısından (20) farklılık göstermektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuç, tartışma ve önerilerine yer verilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Okul öncesi eğitime devam etmekte olan çocuklara verilen öykü aracılığıyla deprem eğitimi öncesi ve sonrasında çocukların yapmış oldukları resimlerin içerik analizleri dahilinde elde edilen bulguların sonuçları aşağıda belirtildiği şekildedir.

→ Uygulama öncesi kişi temasında çocuklar en fazla anne-babalarına yer vermişlerdir. En az yer verdikleri ise büyükanne-büyükbabadır. Uygulama sonrasında ise çocuklar en fazla kendilerine, en az ise büyükanne-büyükbaba ve arkadaşlarına yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

→ Uygulama öncesi nesne temasında çocukların en fazla yer vermiş oldukları nesne lambadır. En az yer verilen nesnenin ise masa olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama sonrasında ise çocukların en fazla yer vermiş oldukları nesnenin masa, en az yer verilen nesnelerin ise hikâye kitabı, resim, koltuk/sandalye olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

→ Uygulama öncesi renk temasında resimlerde en fazla yer alan renkler mavi ve yeşildir. En az yer verilen rengin kahverengi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama sonrasında ise resimlerde en fazla kullanılan renk 16 çocuk tarafından kullanılan yeşil, en az kullanılan renk ise 7 çocuk tarafından kullanılan sarı renk olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

→ Uygulama öncesi duygu temasına göre resimlerde en fazla yer alan duygunun korku olduğu, en az yer alan duygunun diğer (heyecan) duyguların olduğu ve resimlerin hiçbirinde neşe-mutluluk duygusunun yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama sonrasında ise resimlerde en fazla rastlanılan duygunun korku, en az rastlanılan duygunun ise şaşkınlık ve üzüntü ve kızgınlık-öfke duygularına hiçbir çocuğun resminde yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

→ Uygulama öncesi mekân temasında çocukların resimlerine bakıldığında 11 çocuğun ev, 9 çocuğun ise ev dışı ortamı mekân olarak çizdiği sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama sonrasında ise çocukların resimlerinde en fazla kullanılan ev, daha sonra en fazla kullanılan mekânın okul ve en az kullanılan mekânın ev dışı ortamlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

→ Uygulama öncesi depremden korunma temasına göre çocuklar resimlerinde en fazla dışarı çıkmayı, en az ise masanın altına girmeyi ve köye gitmeyi resmettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama sonrasında ise resimlerde en fazla rastlanılan hayat üçgeni (çök-kapan-tutun) olduğu, ikinci en çok resimde yer alan depremden korunma temasının duvara sabitlenen eşya ve en az yer alan ise hayat üçgeninden (çök-kapan-tutun) sonra dışarı çıkma olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Okul öncesi dönem çocukları için hazırlanmış olan öykü temelli deprem eğitiminin bulguları incelendiğinde etkili sonuçların olduğu gözler önüne serilmiştir. Eğitim sonucu olarak bakıldığında çocukların resimlerinde kullandıkları kişilerde ve nesnelere farklılıkların olduğu, duygularda farklılık ve çeşitlenmelerin olduğu ancak en fazla kullanılan duyguda (korku) herhangi bir değişikliğin olmadığı ancak sayı olarak uygulama sonrasında korku duygusunu aktaran çocuk sayısının daha az olduğu sonucu elde edilmiştir. Çocuklar en çok bilmedikleri kavramlardan korkarlar bu yüzden destekleyici eğitimlerin verilmesi bu noktada önemlidir. Bu doğrultuda çocukların zihinlerinde doğru deprem algısı oluşturmak ve farkındalık kazandırmak oldukça önemlidir (Karabalut & Bekler, 2019). Bu açıdan depreme ilgili farkındalık oluşturmak ve çocukların bilinçlenmesini sağlayacak en etkili yol okullarda verilecek olan deprem eğitimidir (Altay, 2008). Yapılan çalışmalardan Kalkuloğlu (2022)'nin pandemi ve deprem sürecini yaşayan okul öncesi dönem çocukların sosyal ve duygusal olarak iyi oluşunun incelendiği çalışmada da çocukların depremi resmettiklerinde korku duygusunu ele alması çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Günaydın, Karaoğlu & Günaydın (2019)'nın da yapmış olduğu bir çalışmada afet kavramına yönelik çizilen resimlerin kategorilerinde korku kategorisinin ele alındığı ve bireyleri olumsuz bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Aydoğdu & Fofana (2023)'nin yapmış olduğu çalışmaya göre depremin okul öncesi dönem çocuklara etkisine bakıldığında çocukların psikolojileri üzerinde depremin ciddi etkilerinin olduğu sonucu elde edilmiştir. Idoiaga ve arkadaşlarının (2022) çocukların virüs gibi travmatik olaylardan sonra duygusal tepkilerinin araştırıldığı çalışmada da çocukların korktuklarını ve endişe oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Aksu (2021)'nin öğrencilerle yapmış olduğu resim çalışmasında da çocukların olumsuz duyguları ön planda tuttuğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların yaşadıkları deprem, virüs, stres gibi travmalar sonucunda resimlerinde korku temalarını işledikleri yapılan çalışmalarla da desteklenmiştir. Bir diğer sonuca göre çocukların resimlerinde kullanılan renklere bakıldığında renkler

arasında uygulama öncesi ve sonrasında herhangi bir ayırım yapılmadan kullanıldığı sonucu elde edilmiştir. Okul öncesi dönem çocukları ile yapılan ve resim çalışmalarını konu alan çalışmalara (Saz, Osmanpehlivan, Demir & Bay, 2020; Özer & Keser, 2020; Yüksek Usta & Gökcan, 2020) bakıldığında bu dönem çocukların resim çizerken farklı renkleri kullanarak çizimler yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu açıdan bu çalışmaların çalışmamızla benzerlik gösterdiği sonucu elde edilmektedir. Depremden korunma yollarına bakıldığında uygulama öncesinde hayat üçgeni veya sabitlenen eşyalarla ilgili herhangi bir ifade kullanılmamasına rağmen uygulama sonrasında çocukların tamamı hayat üçgeni ve duvara sabitlenen eşyalar hakkında en az bir ifade kullanmıştır. Genel olarak bakıldığında çocukların depremle ilgili algılarında önemli değişikliklerin olduğu ve önemli bilgiler edindikleri sonucu elde edilmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının gözünden deprem çalışmasına göre depremi yaşayan çocukların doğa olayları ve yer kabuğu hareketleri gibi temalarda görüşlerinin birleştiği ve çalışmanın önerisine göre depremle ilgili eğitimlerin verilmesi çocukların deprem algılarını geliştirecek yönde olacağı düşünülmüştür (Yılmaz & Arslan, 2023). Bu düşünce bizim çalışmamızı destekler nitelikte olup hazırlanmış olduğumuz deprem eğitiminin okul öncesi dönem çocukların deprem algısını geliştirmiş nitelikte olduğu elde ettiğimiz sonuçlar neticesinde söylemek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında Fetih ve Gülay tarafından 2011 yılında deprem bilincini artırma programının 6 yaş çocukları üzerindeki etkisini inceleyen çalışmanın da okul öncesi dönem çocuklar üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde okul öncesi eğitimde deprem farkındalığı isimli proje çalışmasına göre “güvenli yaşam eğitim programı” neticesinde okul öncesi dönem çocuklarının depremle ilgili bilgi düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Tuncer, Sözen & Sakar, 2021). Benzer bir şekilde afet eğitim programının etkililiğinin incelenmesine yönelik 35 çalışmanın incelendiği ve bu çalışmaların ortak özellikleri olarak ele alınan sonuç afet eğitimi noktasında verilen eğitimlerin hem ailelere hem de çocuklara yönelik etkili sonuçlar elde edildiği ortaya konulmuştur (Johnson, Ronan, Johnston & Peace, 2014). Bu yönden deprem eğitimiyle ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Öte yandan yapılan deprem ile ilgili diğer çalışmalar; lise, ortaokul gibi eğitim kademelerinde deprem eğitimi ile ilgili eğitimler verilmesine (Altay, 2008; Çakar, 2008; Kıvrak, 2019; Koca, 2001; Kuşçu, 2019; Özgüven, 2008), pandemi ve deprem sürecinin okul öncesi dönem çocukların sosyal-duygusal iyi oluş ve psikolojik açıdan sağlıklarını ele alan (Kalkuloğlu, 2022), okul öncesi çocuklarda deprem, yangın ve tahliye konularında durum tespitine ilişkin (Doğan, 2016) çalışmalar ele alınmıştır. Deprem ve okul öncesi dönem çocuklarının baz alan çalışmaların kısıtlılığı ve bu açıdan benzer bulgularla karşılaştırma noktasında kısıtlılık sağlamaktadır. Ancak yapılan benzer araştırmaların sonuçlarına ve önerilerine bakıldığında çalışmamızın sonucu desteklenir niteliktedir.

Öneriler

- Bu çalışmada çocukların deprem algılarını ortaya çıkarmak amacıyla deneysel bir çalışma yapılmıştır. İleride yapılacak olan araştırmalar karma yöntem kullanılarak yapılabilir.
- Çocukların deprem algılarını etkilemek amacıyla öykü temelli etkinlikler hazırlanıp uygulanmıştır. Deprem eğitimi için hazırlanacak etkinlikler farklı temellendirmelerle oluşturulabilir.
- Çocukların deprem algıları resim analiziyle ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmacılar tarafından farklı analiz yöntemleri ile deprem algısını ortaya çıkarmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Velilere çocuklarla afetler konusunda yapılacak etkinlikler ile ilgili eğitimler düzenlenebilir.
- Uygulanan öykü temelli deprem eğitiminin kapsamı sadece çocuklardı. İlerleyen süreçlerde yapılan çalışmalarda sürece aileler de dahil edilebilir.
- Afetlerle ilgili oyun temelli etkinlikler düzenlenebilir.
- Ailelere deprem/afet durumunda çocuklara nasıl yaklaşabilecekleri konusunda eğitimler verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akcanbaş, M. (2010). *Afet ve Kurban Psikolojisi*. İstanbul: Akut Yayınevi.
- Aksu, S. (2021). Çocukların korona salgını konulu resimlerinin göstergebilimsel analizi. *Sed Journal Of Art Education*, 9(1).
- Altay S. (2008). *İlköğretimde sosyal bilgiler dersinde depremle ilgili konuların irdelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye.
- Altay, S. (2008). *İlköğretimde sosyal bilgiler dersinde depremle ilgili konuların irdelenmesi, yayınlanmamış yüksek lisans tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

- Aydoğdu, F., & Fofana, A. (2023, February). Depremi küçük çocuklar üzerindeki etkileri ve müdahale programları. *In International Conference on Trends in Advanced Research* (Vol. 1, pp. 20-25).
- Baytar, B. (2017). *1999 gölcük depremini çocukluğunda yaşamış kişilerin kaygı, depresyon ve TSSB düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Berument, S. K., Sayıl, M., ve Uçanok, Z. (1999). Depremden etkilenen çocuklarımıza nasıl yardımcı olabilirsiniz? Anne-baba el kitabı. *Türk Psikoloji Bülteni*, 5 (14), 78-88.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives, the classification of educational goals, handbook I: Cognitive domain*. New York: David McKay Company.
- Brackett-Milburn, K. & McKie, L. (1999). A critical appraisal of the draw and write technique. *Health Education Research*, 14(3), doi:10.1093/her/14.3.387
- Çakar, Ö. (2008). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinin deprem bilincini geliştirmedeki rolüne dair öğretmen görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elâzığ.
- Cohen, L. & Manion, L. (1997). *Research methods in education* (4th ed.). Routledge: London and New York.
- Creswell, J W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston: Pearson.
- Dias, P. C., & Cadime, I. (2017). Protective factors and resilience in adolescents: The mediating role of self-regulation. *Psicologia educativa*, 23(1), 37-43.
- Doğan, F. (2016). *Okul öncesi çocuklarda (4-6) deprem, yangın ve tahliye konusunda durum tespitinin yapılması*. Yüksek Lisans, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Erkan, S. (2010). Deprem Yaşayan ve Yaşamayan Okul Öncesi Çocukların Davranışsal/Duygusal Sorunlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 56-62.
- Erkuş, A. (2021). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. (7. Baskı). Ankara: seçkin akademik ve mesleki yayınlar.
- Erol, N., ve Öner, Ö. (1999). Travmaya psikolojik tepkiler ve bunlara yaklaşım. *Türk Psikoloji Bülteni*, 5 (14), 40-49.
- Fetihi, L., ve Gülay, H. (2011). *The effect of earthquake awareness development program (EADP) on 6 years old children*. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2), 663-678.
- Gay, L. R. (1996). *Educational research, competencies for analysis and application* (5th Edition). OHIO: Merrill an imprint of Prentice Hall.
- Gay, L. R., & Airasian, P. (2000). *Educational research competencies for analysis and application* (6th Edition). Ohio: Merrill an imprint of Prentice Hall.
- Gökler, I. (2001). *1999 Marmara Depremi sonrasında çocuk ve ergenlerde travma sonrası stres belirtilerini yordalayan değişkenler: Travmatik yaşantılara maruz kalma ve başa çıkma*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Günaydın, G., Karaoğlu, N. D. E., & Günaydın, M. (2019). Afet kavramı konusunda görüşlerin resim çizme yoluyla incelenmesi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 4(2), 67-77.
- Güvercin, A. (2006). *Depremzede anneler ve çocuklarının depresyon düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Idoiağa Mondragon, N., Eiguren Munitis, A., Berasategi Sancho, N., Ozamiz Etxebarria, N. (2022). Drawing the Covid-19 pandemic: how do children incorporate the health crisis and its consequences into their everyday thinking? *Psychology & Health*, 37, 1-20.
- İşmen A.E. (2001). Deprem Yaşantısına Bağlı Travma ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 80-85/91-97.
- Javaid, Z., Arshad, M. & Khalid, A. (2011). Child Protection in Disaster Management in South Asia: A Case Study of Pakistan, *South Asian Studies*, 26(1), 191- 202.
- Johnson, V. A., Ronan, K. R., Johnston, D. M., & Peace, R. (2014). Evaluations of disaster education programs for children: A methodological review. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 9, 107-123.
- Kalkuloğlu, A. (2022). *Pandemi ve deprem sürecini yaşayan okul öncesi çocuklarının sosyal-duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Karabulut D., & Bekler, T. (2019). Doğal afetlerin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri, *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5(2), 1-9.

- Kararırmak, Ö. (2001). *Deprem korkularını azaltma programının depremde çocukların korkuları üzerindeki etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Kıvrak, Ö. (2019). *Karabük ilinde deprem farkındalığı mevcut durumunun ve deprem eğitiminin öğrenciler üzerindeki etkisinin araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Koca, M. K. (2001). *İlköğretimde deprem ve depremin zararlarından korunma yollarının öğretimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kuşçu, İ. (2019). *Erzurum ilinin depremselliği ve il merkezindeki ortaöğretim öğrencilerinin depreme duyarlılığı*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Makila, L. M., Marecia, S., & Wasanga, C. (2017). Influence of self-regulation on resilience in school adaptation in post war context, Mt. Elgon Subcounty, Bungoma county, Kenya. *International Journal of Education and Evaluation*, 5(10), 30-46.
- McWhirter, J. M., Collins, M., Bryant, I., Wetton, N. M., & Bishop, J. N. (2000). Evaluating 'safe in the sun', a curriculum programme for primary schools. *Health Education Research*, 15(2), 203-217.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Minkoff, Y., & Riley, J. (2011). Perspectives of time-use: Exploring the use of drawings, interviews and rating-scales with children aged 6-7 years. *Journal of Occupational Science*, 18(4), 306-321.
- Özer, G. & Keser, P.B. (2020). Annelerinin ev içi ve ev dışı rollerine yönelik okul öncesi çocukların görüşlerinin toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18 (39), s. 377-413. <https://doi.org/10.34234/ded.679593>
- Özguven, B. (2008). *İlköğretim öğrencilerine verilen temel afet bilinci eğitimi'nin bilgi düzeyine etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Parrott, W. (2001). *Emotions in social psychology*. Philadelphia: Psychology Press.
- Saz, B., Osmanpehlivan, E., Demir, İ. & Bay, D. N. (2020). Okul Öncesi Çocuklarının Çevre Kirliliği Algısının İncelenmesi, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(3), 1919-215.
- Schafer, N. (2012). Finding ways to do research on, with and for children and young people. *Geography*, 97(3), 147-154.
- Selli, S. (2021). *Elazığ depremini yaşayan bireylerde çocukluk çağı travmalarının psikolojik sağlık üzerindeki etkilerinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Tuncer, n., sözen, ş., & sakar, s. (2021). Okul öncesi eğitimde deprem farkındalığı: "deprem benden küçüksün" projesi, Tokat ili örneği. *Uluslararası Eğitim Spektrumu Dergisi*, 3(1), 1-27.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). *Türkçe sözlük*. (11. Basım). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12. basım). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, H. & Arslan, E. (2023). Okul öncesi dönem çocukların gözünden deprem, Researchgate, 1258-1269.
- Yücel, D. (2001). *Çocukların afete karşı tepkileri 1999 İzmit depreminin etkilerinin çocuklarca, ebeveynlerince ve projektif yöntemler yoluyla değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Yüksek Usta, S. & Gökcan, H. N. (2020). Çocukların ve Annelerinin Gözünden Covid-19, *International Journal of Social Sciences And Education Research*, 6(2), 187-206.